

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

MISBRUIK VAN RECHT

Ofschoon de rechtsliteratuur het begrip van het rechtsmisbruik slechts sedert het begin der huidige eeuw systematisch behandelt, heeft het vraagstuk zelf zich reeds gesteld in de oudste rechtsgemeenschappen. De alom gekende adagia : « *Summum jus, summa injuria* » en « *Malitiis non est indulgendum* » leveren daarvan het onwedersprekelijk bewijs. In hetzelfde verband schreef trouwens de jurisconsult Paulus dat : « *Non omne quod licet honestum est* » en gaf Gaius den raad : « *Male nostro jure uti non debemus* ». Het Tielsche stadrecht van 1659 beschikte, dat men mocht bouwen zoo hoog men wilde, ook al werd daardoor het uitzicht van den buurman verminderd. Deze regel gold alleen dan niet, wanneer er een servituut ter contrarie was. « of dat sulz gheschiede uyt enkele spyt ende kregelheydt, om synen naesten te quellen sonder syns selfs nut of profyt ». Ons eigen vaderlandsch recht verbood alle « creitwerk », d.i. alle werken « om ijmanden daarmede te creiten ».

Dusdanige rechtsbeginselen treffen we in den *Code Napoléon* niet aan en het ligt dan ook voor de hand, dat de op individualistischen grondslag gebouwde exegistische school, die het recht met de wet vereenzelvigde, het standpunt aanvaardde, dat : « *Neminem laedit qui suo jure utitur* ». De subjectieve rechten waren met een strak en absoluut karakter bekleed. Zonder eenigerlei verrechtvaardiging mochten zij aangewend worden te allen tijde, in elke omstandigheid en om het even voor welk doel. Het individu is volstrekt vrij en de subjectieve rechten kunnen slechts gelden als de uitdruk-

king der individueele autonomie. In soortgelijke opvattingen van het recht kon natuurlijk de leer van het rechtsmisbruik geen plaats innemen.

Tegen de door de exegetische school gehuldigde rechtstechniek in, voelde de jurisprudentie aldra de noodzakelijkheid aan om in ons rechtssysteem opnieuw het bestaan te huldigen van de leer betreffende het rechtsmisbruik. De onmiskenbare werkelijkheid van het maatschappelijk leven dringt zich gestadig op aan de rechtspraak en juist om die reden was de jurisprudentie verplicht om vrij spoedig het bestaan van rechtsmisbruik mogelijk te achten. Zij bediende zich van de leer betreffende het misbruik van recht om de streng individualistische teksten van Napoléon's wetboek te milderen en aan te passen aan de zich wijzigende maatschappelijke opvattingen en om de starre wet te verzoenen met de steeds evolueerende behoorlijke concepten. Aldus komen reeds in den eersten tijd na de codificatie rechterlijke uitspraken voor, waarin rechtsgebruikers wegens bovenmatigen hinder of hoofdens gebrek aan eigenbelang bij hun rechtsuitoefening tot schadevergoeding werden veroordeeld, ook al hadden zij de formeel wettelijke grenzen van hun recht niet overschreden. Van een bewuste en regelmatige toepassing der rechtsmisbruikgedachte was toen evenwel nog geen sprake.

Bij de vaststelling dat de rechtspraak in een bepaald geval de uitoefening van een gegeven recht soms niet gedooft op grond van een zgn. rechtsmisbruik, rijst voor den jurist meteen de vraag of er voor het begrip van het rechts-

misbruik wel degelijk een plaats kan weerhouden worden in ons rechtssysteem. Houdt het begrip « misbruik van recht » geen opvallende *contradictio in terminis* in? Er is inderdaad beweerd geworden, dat de concepten « recht » en « misbruik » of « foutief rechtsgebruik » volkomen onverzoenbaar zijn en geen gelijktijdig bestaan kunnen genieten. Men betoogt dat van recht niet meer kan gewaagd worden op het moment dat misbruik zich doet gevoelen en dat het misbruiken van een door de wet verleend recht een juridische onmogelijkheid uitmaakt. Op schijnbaar beslissende manier wordt geconcludeerd, dat ééne en dezelfde daad niet tegelijk met het recht in orde en ermede strijdig zijn kan. Kunnen deze overwegingen er ons toe nopen de jurisprudentieele leer nopens het rechtsmisbruik te beschouwen als een kind uit een vorig huwelijk, waarvan het bestaan moet gedoogd worden, omdat het nu te eenen male niet anders kan? We denken het niet en de aangeduide bewijsvoering, die naar den schijn afdoende is, berust in feite op een verwarring van naar wezen zeer onderscheiden begrippen.

Aanvoeren dat ééne en dezelfde daad met het recht in orde en er tegelijk mede strijdig zijn kan, mag onder juridisch oogpunt niet beschouwd worden als een tegenstrijdigheid. Dit blijkt overduidelijk bij de overweging, dat het woord « recht » als de vertaling geldt van twee zeer verschillende begrippen. Nu eens wijst het woord « recht » op het geheel der rechtswetenschap en der juridische kenbronnen; dan weer wordt er eene of andere bepaalde en persoonlijke bevoegdheid door bedoeld. In den eenen zin spreken we van het objectief recht en in den anderen zin worden de subjectieve rechten verstaan. Dit wezenlijk onderscheid lost de moeilijkheid op, die de rechtspraak in het leven geroepen heeft in de rechtsliteratuur.

Rechtsmisbruik zal gelden als de qualificatie der handeling, die gesteld wordt in uitvoering eener bepaalde bevoegdheid en krachtens een gegeven subjectief recht, doch meteen in tegenstrijd en met miskennis van het recht in het algemeen en spijs de hogere voorschriften van het objectief recht. Hij die vermag zich te steunen op een of ander subjectief recht, kan zich zonder eenigen twijfel bevinden tegenover de meerwaardige voorschriften van het recht in het algemeen, dat de voorgenomen uitoefening van het individueel recht in den weg staat. Kan men zich inderdaad niet bedienen van geoorloofde daden te stellen?

Middel en doel mogen met mekaar niet vereenzelvigd worden en de door het subjectief recht in *abstracto* veroorloofde daad mag niet verward worden met het motief, dat ze uitgelokt heeft, noch met het doel, dat er door beoogd wordt, noch met de wijze, waarop naar hare verwezenlijking gestreefd wordt. « *Summum jus, summa injuria* », zegt de welbekende rechtsspreuk en hij beteekent, dat bij de uitoefening van een onbetwistbaar bestaand recht wel degelijk ongeoorloofde daden en fouten kunnen gesteld of begaan worden.

Strookt een handeling volkomen met het objectief recht in zijn geheel beschouwd, dan zal zij wel nooit tot eenigerlei verantwoordelijkheid kunnen aanleiding geven. Zij kan niets behelzen dat afkeuring zou verdienen en in dien zin is het begrip « misbruik van recht » een volstreckte juridische onmogelijkheid en beteekent het niets anders dan een flagrante *contradictio in terminis*. Niet zelden zal het echter gebeuren, dat een daad volledige verantwoording vindt in een bepaald subjectief recht, terwijl ze nochtans volkomen ongeoorloofd kan zijn en tegenstrijdig met de hogere principen van goede trouw, die de hoeksteen vormen van het objectief recht. Terwijl de titularis van een recht zich beweegt binnen de grenzen der stricte wettelijkheid, kan hij stellig de meerwaardige beginselen van het objectief recht met de voeten treden. Wie een fictieve en torenhooge schouw op zijn eigendom bouwt, beweegt zich binnen de vrijheidssfeer, die gevestigd is door artikel 554 van het Burgerlijk Wetboek. Handelt hij nochtans zonder enig nut voor zich zelf en met de uitsluitende bedoeling de belangen van zijnen nabuur te schaden, dan bezondigt hij zich tegen de hogere beginselen van het objectief recht en pleegt hij rechtsmisbruik. Wat het subjectief recht verantwoordt, kan gewraakt worden door het objectief recht. Geschiedt zulks, dan staan we voor misbruik van recht en het moet stellig niet nader meer betoogd worden, dat er in die veronderstelling niet kan gesproken worden van eenigerlei *contradictio in terminis*.

Wanneer de jurist zich eenmaal verzoend heeft met het begrip van het rechtsmisbruik, stelt hij zich de vraag in welke gevallen en in welke concrete voorwaarden misbruik van recht zal kunnen aanwezig geacht worden. Hieromtrent huldigen de rechtsleer en de jurisprudentie de meest verschillende opvattingen, die we onmogelijk onbesproken kunnen laten.

Meerdere rechterlijke beslissingen en be-

faamde juristen vereenzelvigen het misbruik van recht met de bedoeling aan een ander schade te berokkenen. Rechtsmisbruik wordt aanwezig geacht van het oogenblik af, dat de titularis zijn recht alleen maar aanwendt of gebruikt om aldus een anders belangen te schaden. Een handeling, die uitwendig volkomen met de geldende wetsregelen strookt, verkrijgt een afkeurenswaardig en ongeoorloofd karakter, wanneer ze resulteert uit een kwaadwillig inzicht en enkel de krenking van een anders belangen nastreeft. Wie met benadeelingsopzet zijn recht uitoefent, kan op rechtsbescherming geen aanspraak meer maken. Bij de uitoefening van een recht mag wel ongestraft schade berokkend worden aan een derde, doch dit zal niet kwaadwillig of met het enkel inzicht om te schaden mogen geschieden.

Bij de louter subjectieve opvatting van het rechtsmisbruik is het niet gebleven. Er werd inderdaad vastgesteld, dat de bewijslevering van innerlijke drijfveren steeds met haast onoverkomelijke moeilijkheden gepaard gaat. Daarbij komt nog, dat het kwaadwillig inzicht meestendeels niet kan beschouwd worden als de eenige reden, die den titularis er toe aanzet zijn recht uit te oefenen. Daarom is er voorgesteld geworden misbruik van recht te aanvaarden, telkens als de titularis zijn recht doet gelden zonder eenig wettig of rechtmatig belang. Naast een subjectief bestanddeel, nl. het opzoeken van het geldende belang bij de rechtsuitoefening, treffen we in deze opvatting ook een objectief element aan, nl. de beoordeeling van het wettelijk of rechtmatig karakter van dat belang.

Uiteindelijk heeft een derde opvatting de leer van het rechtsmisbruik gegrondvest op een louter objectieve basis. Zij gaat uit van het standpunt, dat de rechten aan de personen slechts toevertrouwd zijn met en voor een bepaald doel. De rechten mogen dienvolgens slechts uitgeoefend worden met het oog op de verwezenlijking van dat doel. Worden zij van dat doel afgewend, dan is hun uitoefening ongeoorloofd en begaat de titularis ervan een misbruik van recht. Alle subjectieve rechten werden door den wetgever voorzien van een maatschappelijk doel, dat de personen moeten erkennen en eerbiedigen bij de uitoefening hunner juridische prerogatieven. Wordt het recht aangewend voor doeleinden, waarvoor het niet verleend werd, dan verliest het elke bestaansreden en het in die omstandigheden toch nog doen gelden, beteekent rechtsmisbruik.

De aangeduide theoriën, aan dewelke nog ver-

scheidene varianten zouden kunnen toegevoegd worden, hebben dit gemeens, dat ze allen de beginselen der liberale en individualistische school van de 19e eeuw bekampen. Zij beschouwen de subjectieve rechten niet meer als vermogens, waarvan men zich volstrekt vrij kan bedienen en waarover nooit rekenschap zou moeten gegeven worden. Het adagium: « *Neminem laedit qui suo jure utitur* » aanvaarden zij niet meer als de vertaling eener onbeperkte juridische waarheid. Als positief besluit kan uit de hooger aangeduide leerstellingen in het algemeen afgeleid worden, dat het uitgeoefende recht, om op rechtsbescherming te kunnen aanspraak maken, niet alleen dient verrechtvaardigd te zijn door een abstracten wettekst, doch dat het bovendien moet harmonieëren met de hoogere en meerwaardige fundamentele beginselen van het recht in het algemeen. Deze gedachte brengt mede, dat er slechts één enkele leer betreffende het misbruik van recht kan bestaan en dat al de besproken theorieën alleen maar kunnen beschouwd worden als concrete toepassingen of modaliteiten van die algemeene leer.

Een niet-betwistbare en fundamentele regel houdt voor, dat elk persoon zich in het maatschappelijk leven naar behooren moet gedragen. Hieruit resulteert, dat elk subjectief recht door den titularis dan ook naar behooren dient uitgeoefend te worden. Gebruikt de titularis zijn recht niet zooals het behoort, dan pleegt hij misbruik van zijn recht en begaat hij meteen een fout, die hem verplicht de daardoor ontstane schade te vergoeden. Handelt de titularis met de enkele bedoeling een ander te schaden, oefent hij zijn recht uit zonder wettelijk belang of miskent hij de doeleinden van het hem verleend recht, in ieder geval gedraagt hij zich niet zooals het hem in het maatschappelijk leven betaamt. Hij maakt misbruik van zijn recht en dat misbruik vormt een fout, die zijne verantwoordelijkheid kan ter sprake brengen. Of de genoemde voorwaarden zich in een bepaald geval al dan niet verwezenlijken, zal telkens in feite dienen beslecht te worden.

Het lijkt ons niet te kunnen betwijfeld worden, dat de leer omtrent het misbruik van recht, hoe nieuw ze volgens de handboeken ook weze, kan ondergebracht worden in het traditioneel systeem van ons positief recht. Zij valt volledig binnen de grenzen van het rechtsgebied, dat beheerscht wordt door artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek. Wie een recht uitoefent en meteen aan een ander schade berokekent, zal

aan elke verantwoordelijkheid ontsnappen, telkens als hij zich gedraagt zooals het betaamt en hem dienvolgens geen enkele fout kan ten laste gelegd worden. Gebruikt de titularis zijn recht echter op foutieve manier en krenkt hij daardoor de rechtmatige belangen van een derde, dan misbruikt hij zijn recht en begaat hij een fout, die hem verplicht de daardoor veroorzaakte schade te vergoeden. Elk misbruik van recht impliceert automatisch een fout. Deze valt onder de grijpparmen van het reeds genoemde artikel 1382, dat de vergoeding der te weeg kebrachte schade verordent.

De leer betreffende het rechtsmisbruik, die geldt als een contrôle-middel in de handen der jurisprudentie, kan derhalve juridisch slechts gekarakteriseerd worden als een bijzondere toepassing van de verantwoordelijkheidstheorie. Begaat een persoon bij de uitoefening van zijn recht geenerlei fout, dan kan van rechtsmisbruik niet gesproken worden. Handelt de titularis van een recht integendeel b.v. met de enkele bedoeling om door zijn rechtsuitoefening een anders belangen te krenken, dan begaat hij een delictueele fout, terwijl het bestaan eener quasi-delictueele verantwoordelijkheid zal dienen weerhouden te worden, telkens als het rechtsmisbruik resulteert uit een onvoorzichtigheid of een nalatigheid. Het misbruik van recht levert geen van de fout onderscheiden grond van verantwoordelijkheid op. Handelen zooals het niet betaamt is een fout en zijn recht misbruiken geldt ongetwijfeld als een onbehoorlijke handeling. Het vraagstuk der verantwoordelijkheid is er geen ander dan het vraagstuk van de afbakening der wederzijdsche rechten en verplichtingen van de personen. De *Code Napoléon* zelf heeft die afbakening verwezenlijkt door middel van artikel 1382, dat de vestiging inhoudt van het principieel der fout.

De fout zal, in geval van misbruik van recht, soms bestaan in de bedoeling en de inzichten van den titularis, die zijn recht uitoefent. Dit geldt met name wanneer hij zijn recht enkel aanwendt om daardoor een anders belangen te krenken. Zij zal nochtans niet steeds van subjectieven aard zijn en zij kan stellig bestaan buiten de bedoelingen van den handelenden persoon. Wie te kort komt aan de délicatesse, de gematigdheid en de opportuniteit, die de uitoefening van een recht door een behoorlijk en normaal zorgvuldig persoon moeten beheerschen, begaat een fout en brengt zijne verantwoordelijkheid ter sprake. In dit opzicht zal de bedoeling, die den titularis aangezet heeft tot

de uitoefening van zijn recht, van alle belang ontbloot zijn. Elk recht heeft zijn eigen economie en dient aangewend te worden op een behoorlijke manier die van maatschappelijke zorgvuldigheid getuigt. Wordt van deze objectieve maatstaven afgeweken, dan duikt het vraagstuk der verantwoordelijkheid op. Elke rechtsgenoot betrouwt er op, dat elkeen zijn rechten uitoefent zooals het betaamt, d.w.z. volgens hun maatschappelijke bestemming en volgens de voor de rechtsuitoefening gestelde technische regelen. Wie het bedoelde vertrouwen schendt, begaat een fout : hij maakt misbruik van zijn recht.

De opvatting, die we zoo even ontwikkeld hebben, biedt het groot voordeel, dat zij de strakke wetsregelen van ons positief recht mildert en aanpast aan de steeds in ontwikkeling zijnde maatschappelijke normen. Zij verbetert het positief recht door middel van het positief recht, d.i. bij wege van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek en het traditioneele, doch steeds evolueerende foutbegrip. De rechtspraak vindt hierin het middel om, hoe of de maatschappelijke opvattingen zich ook wijzigen, steeds en in elk geval en te allen tijde de redelijkheid en de opportuniteit te onderzoeken van de uitoefening der subjectieve rechten en zulks in het licht hunner bestaansredenen en bestemming.

Op abstracte manier in een nauwkeurigen tekst bepalen wanneer precies misbruik van recht aanwezig dient geoordeeld te worden, lijkt ons een volstrekte onmogelijkheid. De eischen van het maatschappelijk leven zijn zoo verschillend en evolueeren derwijze, dat zij zich niet kunnen laten inriemen in het keurslijf eener strakke en onveranderlijke bepaling. De beslissing of een gegeven handeling al dan niet een misbruik van recht uitmaakt, dient toevertrouwd te worden aan de jurisprudentie. Deze bestudeert al de feitelijke omstandigheden der handeling en zij aprecieert *in concreto* of de gestelde handeling al dan niet overeenstemt met de hogere beginselen van het objectief recht, dat het maatschappelijk verkeer in zijn algeheelheid beheerscht.

Tegen deze opvatting zal het verwijt geformuleerd worden, dat zij de deur openstelt voor de zoo gevreesde rechterlijke willekeur, die de hoeksteen der rechtszekerheid aan het wankelen brengt. Dit verwijt dienen we nochtans te verwerpen. Te allen tijde en op de meest verscheidene rechtsgebieden aanvaardden wij inderdaad zonder protest de contrôle van den rechter, die niet zelden zijn beslissing doet voorafgaan

van een zeer delicaat en louter psychologisch onderzoek. Hij is het immers, toch, die dag aan dag op soevereine wijze de goede of de kwade trouw apprecieert van contractanten, pleiters en echtgenooten. De rechter onderzoekt en beslist of de schuldenaar al dan niet de bedoeling heeft gehad om de rechten zijner schuldeischers op bedrieglijke manier te benadeelen en of de rechtsverkrijgende van den schuldenaar daaraan ja dan neen medeplichtig is. Is het ten slotte ook niet de rechter, die in zaken van delictueele of quasi-delictueele verantwoordelijkheid beslist of er wel degelijk een fout begaan werd? In die omstandigheden zal er wel geen bezwaar tegen bestaan, dat de rechter een handeling qualificeert als misbruik van recht, wanneer al de diepzinnig ontleede feitelijke bestanddeelen doen besluiten, dat het recht uitgeoefend werd, hetzij met de uitsluitende bedoeling een anders belangen te schaden, hetzij zonder eenigerlei wettelijk belang, hetzij in tegenstrijd met de bestemming van het recht, hetzij op een wijze die een fatsoenlijk burger niet dulden kan.

Bij de toepassing der leer aangaande het rechtsmisbruik zal de rechter zich allereerst moeten laten leiden door de overweging, dat alleen in uitzonderlijke omstandigheden de uitoefening van een recht als rechtsmisbruik zal kunnen bestempeld worden. Vervolgens mag hij niet uit het oog verliezen, dat sommige rechten uit kracht van de wet niet kunnen misbruikt worden.

Principieel dient de persoon, die een recht uitoefent, beschouwd te worden als onschendbaar. Dit beduidt dat hij in den regel aan alle verantwoordelijkheid zal ontsnappen ten aanzien der door de rechtsuitoefening ontstane schade. Deze overweging moet beklemtoond worden, omdat overdreven sentimentaliteit en parasitaire billijkheidsbetrachting medegebracht hebben, dat de toepassingen der leer betreffende het misbruik van recht vaak zijn vermenigvuldigd geworden door de doctrine. Een groote waakzaamheid blijft ten deze steeds geboden. Men mag inderdaad niet uit het oog verliezen, dat de rechten, met uitzondering van degene die behooren tot het domein van het familierecht, patrimoniale of vermogensrechtelijke prerogatieven uitmaken, die ongetwijfeld het persoonlijk en zelfs egoïstisch belang van den titularis ten dienste staan. Deze mag ze derhalve ten volle uitoefenen en dit zelfs op een onverbidde manier. Alleen maar is vereischt, dat hij zich *civiliter* zou gedragen. Steeds

moet van hem kunnen betoogd worden, dat hij zich naar behooren beweegt overeenkomstig de leidende beginselen, die het maatschappelijk verkeer beheerschen en ordenen.

Sommige rechten zijn met een absoluut karakter bekleed en zijn niet onderworpen aan de leer betreffende het rechtsmisbruik. De titularis kan ze naar eigen goeddunken op de meest vrije en ongestrafte wijze uitoefenen. Aldus is het recht der ascendenten, die zich kunnen verzetten tegen het huwelijk hunner kinderen en nakomelingen. Het is juridisch totaal onverschillig of dat verzet steunt op wettelijke redenen of op opportunitateverwegingen of het resultaat is van loutere en onverantwoorde griligheid. Ofschoon de voogdij principieel met een verplichtend karakter bekleed is, kan geen vrouw gedwongen worden ze te aanvaarden. Haar weigering dient de vrouw niet te verrechtvaardigen: haar recht om te weigeren is volstrekt en absoluut. Hij, op wiens erf de wortels doorschieten, heeft het recht ze aldaar zelf weg te hakken. Dit mag te allen tijde geschieden, ook al heeft men daar geen belang bij en hoe groot de schade ook weze, die daaruit voor den nabuur voortspuit. Ten slotte kan niemand gedwongen worden in onverdeeldheid te blijven en de verdeeling kan, niettegenstaande alle daarmede strijdige verboden en overeenkomsten, altijd worden gevorderd. Het is onmogelijk de verdeeling te vorderen en tevens een misbruik van recht te begaan. De genoemde prerogatieven mogen aangewend worden in elke omstandigheid en de titularis ervan zal nooit rekenschap moeten geven omtrent de drijfveeren, die hem doen handelen.

In hetzelfde verband moeten we even onze aandacht besteden aan de beschikking, die aan den eigenaar van een aan een muur palend erf het vermogen toekent om dien muur geheel of gedeeltelijk gemeen te maken. Kan juridisch van dit recht misbruik worden gemaakt? Kan de privatieve eigenaar met succes opwerpen, dat de verkrijging der murgemeenschap geen belang oplevert voor zijnen nabuur en dat deze enkel handelt met tergende inzichten? De Fransche jurisprudentie beschouwt het genoemde vermogen als een absoluut recht, dat geenerlei verrechtvaardiging noodig heeft. Sommige rechtspraak heeft zich in ons land met die stelling niet verzoend en aldus eens te meer de relativiteit in het licht gesteld van het juiste en het verkeerde.

Hoe belangrijk de absolute rechten ook zijn mogen, ze vormen toch maar den groep der uit-

zonderingen. De uitoefening van de meerderheid der rechten kan worden beteugeld, wanneer zij van eenigerlei misbruik doet blijken. Aldus kunnen in ons recht de meerwaardige beginselen van elementaire en maatschappelijke fatsoenlijkheid zegevieren. De leer betreffende het rechtsmisbruik moraliseert het recht en zij

betracht de vestiging eener juridische maatschappelijke rechtvaardigheid. Zij bevordert het recht tot een « *ars boni et aequi* ».

Raymond JACOBS.

(*) Rede uitgesproken op 18 November 1944 bij de opening van het academisch jaar 1944-1945 in het Hooger Instituut voor Bestuurswetenschappen te Antwerpen.

Plechtige uitreiking van den H. Carton de Wiart-prijs

Rede van den Heer Voorzitter BYVOET

Het was op Zondag, 8 December, te Brussel de gelegenheid voor den Heer Byvoet, Voorzitter der Rechtbank te Hasselt en tevens Voorzitter van de Unie der Kinderrechters om, in 't bijzijn van den Heer Minister van Justitie, van den Heer Graaf en Mevrouw de Gravin Carton de Wiart en van een groot aantal overheidspersonen, de aandacht te vestigen op het nakend gevaar dat er voor ons land rijst uit het al te lichtvaardig omspringen, op allerhande gebied, met de zoo moeilijk veroverde taalwetten.

Na de Carton de Wiart-stichting te hebben gelukgewenscht bij haar vijf en twintig-jarig bestaan en hare manier van werking geprezen te hebben waardoor alle arrondissementen, de Vlaamsche zoowel als de Waalsche, op gelijken voet gesteld worden en waarbij de Vlaamsche verslagen even welkom zijn als de Fransche, verklaarde hij onder meer :

« Opzettelijk stel ik de Carton de Wiart-stichting tot voorbeeld voor gansch het land omdat ik onderzond, en ik ben zeker hierin niet alleen te staan, dat niet alle besturen, niet alle overheidspersonen, zelfs deze die verplicht zijn de taalwetten na te leven, met evenveel nauwgezetheid als vóór den oorlog, de schikkingen der wet nakomen.

Voor wat het Ministerie van Justitie betreft, Heer Minister, kan met lof gezegd worden dat alle bedil hier misplaatst zou zijn en evenmin kan er in dit opzicht aan de oversten, noch van vrije, noch van officieele gestichten, toch niet aan de meesten dezer laatste, eenig verwijt gemaakt worden, doch herhaaldelijk deed het mij pijn persoonlijk te moeten vaststellen dat gezaghebbende ambtenaren in andere ministeries, door hunne briefwisseling in 't Fransch op te stellen, er niet voor terugschroomden een Belgische wet met de voeten te treden.

Ik wil gaarne toegeven dat het gebrek aan tijd en kennis of de gemakzucht, zonder kwade bedoeling, hiervan de oorzaak is, doch overheidspersonen moeten bewust zijn van hunne verantwoordelijkheid, ze doen meer kwaad aan ons geliefd vaderland dan ze wel vermoeden. Andere betreurenswaardige pogingen die tot dezelfde gevolgen leiden, dienen onmeedoogend verijdeld te worden.

Ik denk aan den wrevel door sommige advocaten, wier diploma dagteekent van na 1930, betuigd wanneer de Rechtbank er aan houdt dat ze, volgens de wet, in 't Vlaamsch pleiten. Ik denk aan de

overgangsmaatregelen in de wet van 1935 aangehaald die eerst voor bepaalden, dan voor onbepaalden tijd verlengd blijven. Ik denk aan dien hooggeplaatsten ambtenaar die mij onlangs schreef : « Ten tijde dat de taalwetten nog nageleefd werden... » Zoo iets zou in een eendrachtig België toch niet mogen bestaan.

Het heeft veel moeite gekost, na den eersten wereldoorlog, in Bestuur, Onderwijs, Leger en Gerecht, die gelijkheid tusschen alle Belgen te bekomen waarvan het gemis vóór en tijdens den oorlog 1914-1918 hoofdoorzaak was dat velen afdwaalden. Het zijn Belgische wetten die alsdan, door een edelmoedig begripen vanwege de leiders van beide rassen hier te lande, tot stand zijn gekomen en ik aarzel niet te verklaren dat het slechte vaderlanders zijn die deze wetten moedwillig versmaden.

Vaderlandsliefde eischt opoffering, duizenden brachten haar het offer van hun leven, zouden wij ons dan niet de kleine moeite getroosten ons te schikken naar de wetsbepalingen zonder naleving derwelke er stilaan sommige landgenooten weer als verdrukkers, anderen als verdrukten en tweederangsburgers, zullen beschouwd worden die niet met eenzelfde gevoel van dankbaarheid en toewijding naar het gemeenschappelijk vaderland zullen opblikken.

Tot echte wantoestanden is het gelukkig nog niet gekomen, ook wil ik vooralsnog enkel waarschuwen.

Eenieder weet waarom het Vlaamsch gedeelte van het land een crisis van burgertrouw doormaakte. De oorlog heeft de wonde doen etteren en de heelkundige bewerking noodzakelijk gemaakt die het kwaad uitroeide. Wij weten al te goed waar het « Normandië » in België gelegen is. Vermijden wij angstvallig de nauwelijks geheelde wonde opnieuw aan drang en geweld bloot te stellen.

Eenieder gaat ermee akkoord dat de opleiding hier in België meer vaderlandsch moet worden.

De laureaten hier aanwezig wezen ervan overtuigd dat hun weldoeners van de H. Carton de Wiart-stichting doordrongen zijn van vaderlandsliefde en dat zij hunne gedragingen ernaar regelen.

Van u, geachte laureaten, die ik van harte feliciteer, verwachten wij dat op den weg der deugd, dien ge thans bewandelt, gij u zult laten leiden door uw liefde tot uw gezin, tot uwe ouders, tot uwe naasten en vooral tot uw geliefd vaderland dat wij één en eendrachtig willen. »

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1ste Kamer. — 14 November 1946.

Voorzitter: M. Soenens.
Raadsheer-Verslaggever: M. Louveaux.
Advocaat-Generaal: M. Collard.

WATERWEGEN ONDER BEHEER VAN DEN STAAT.
POLITIE DER BEVAARBARE WATERWEGEN. —
K.B. VAN 15 OCTOBER 1935. — SLUISWACHTER.
— POLITIEMACHT. — VERPLICHTINGEN. — AAN-
SPRAKELIJKHEID.

Daar in beginsel de schipper slechts de door den sluiswachter aangewezen plaatsen in de sluis mag innemen, is deze laatste aansprakelijk voor de bevelen, die hij geeft. A fortiori is de sluiswachter aansprakelijk, wanneer hij in gebreke blijft de noodige bevelen te geven.

Office de la navigation t / De Landtsheer A.

Het Hof,

Gehoord Raadsheer Louveaux in zijn verslag en op de conclusie van den Heer Collard, Advocaat Generaal;

Gelet op het bestreden arrest op 20 Maart 1943 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel: schending van artikelen 1382, 1383, en 1384 van het Burgerlijk Wetboek; van artikelen 25, 26, 27, 28 en 108 van het Koninklijk Besluit van 15 October 1935 houdende reglement betreffende de politie en de scheepvaart der bevaarbare waterwegen onder beheer van den Staat en van art. 97 der Belgische Grondwet,

doordat het bestreden arrest door recht te doen op de vordering van den verweerder strekkende tot herstelling der schade, welke aan zijn schip veroorzaakt werd in den loop van een versassing — schade welke ontstaan is uit het feit, dat de versperring van het schip met die van nog twee andere schepen daar nevens aan, de toegelaten maximum breedte heeft overschreden, gezien de afmetingen van de sluis — den sluiswachter voor het ongeval verantwoordelijk verklaard heeft om de eenige reden, dat hij de plaats moest aanduiden van de schepen in de sluis en, te dien einde de afmetingen van de in de sluis toegelaten schepen moest nagaan, wat hij niet gedaan heeft,

dan wanneer de sluiswachter, zoo hij bevelen mag geven aan de schippers, niet verplicht is de plaats aan te duiden, die ze in de sluis moeten innemen, daar de schippers in principe de bewaking en het bestuur van hun schip behouden zoowel gedurende den doorgang door sluizen als gedurende heel den tijd der vaart, doordat het arrest aldus op willekeurige wijze aan den sluiswachter als fout heeft ten laste gelegd, het niet nakomen van een beweerde verplichting welke in zijnen hoofde niet bestaat, het wettelijk begrip van de fout heeft miskend en aldus den aanlegger in verbreking heeft veroordeeld voor de daad van zijn aangestelde, zonder dat aan dezen

laatste wettelijk een fout kan worden ten laste gelegd;

Overwegende dat, luidens artikel 27 van het Koninklijk Besluit d.d. 15 October 1935, « bij de toegangen tot en bij de doorvaart van de sluizen en bruggen, de schippers gehouden zijn de bevelen der sluis- en brugwachters na te komen en zich te voegen naar de seinen die aanduiden of de weg vrij is »;

Dat deze tekst aldus aan de sluis- en brugwachters de politiemachten toekent welke hun onontbeerlijk zijn om het verkeer van de vaartuigen te regelen; dat die machten, tijdens de schutting, voor de schippers de verplichting medebrengen zich naar de bevelen van de sluiswachters te gedragen; dat het, inderdaad, aan dezen, alleen daartoe bevoegd, behoort over de noodwendigheden, van het verkeer, in hun geheel genomen, te oordeelen; de plaats aan te duiden, welke de vaartuigen in de sluis kunnen en moeten innemen zoodat alle belemmering en alle aanvaring vermeden wordt; dat daaruit volgt, dat vermits de schippers, in principe, in de sluis slechts de door den sluiswachter aangeduide plaatsen mogen innemen, deze laatste verantwoordelijk is voor de bevelen die hij geeft alsook voor zijn in gebreke blijven bevelen te geven;

Overwegende, overigens, in de zaak, dat het middel niet op volstreekte wijze aan den sluiswachter alle politierecht ontkent, dat het echter staande houdt, dat de sluiswachter dat recht slechts occasioneel, in uitzonderlijke omstandigheden bezit ten einde een dreigend gevaar te vermijden;

Doch overwegende, dat het bestreden arrest op het bestaan, in de zaak, van dergelijke omstandigheden wijst; dat het inderdaad vaststelt dat de drie geschutte vaartuigen, naast elkander geplaatst samen een breedte van 16,12 m. besloegen, dan wanneer de totale toegelaten breedte slechts 16 m. bedroeg; dat het uit dit feitelijk element afleidt dat de sluiswachter door de breedte niet na te gaan van de vaartuigen alvorens aan het laatst aankomende de toelating te geven in de sluis binnen te dringen, de fout heeft begaan waaruit het ongeval is ontstaan;

Dat daaruit volgt, dat, moest men zelfs aannemen dat het bestreden arrest aan artikel 27 van het Koninklijk Besluit d.d. 27 November 1915 een te verstrekkende draagwijdte heeft gegeven, de uit de omstandigheden der zaak afgeleide reden nog zou bestaan om zijn beslissing te rechtvaardigen;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel: schending van art. 97 der Grondwet van artikelen 1382, 1383 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek en van artikelen 25, 26, 27, 28 en 108 van het Koninklijk Besluit van 15 October 1935 houdende reglement betreffende de politie en de scheepvaart der bevaarbare waterwegen onder beheer van den Staat,

doordat het bestreden arrest den sluiswachter, aangestelde van den aanlegger in verbreking, in fout verklaard heeft om te hebben nagelaten zich te vergewissen van de afmetingen van de in de

sluis toegelaten schepen, onder voorwendsel, dat het hem behoorde de plaats der schepen in de sluis aan te duiden en dus persoonlijk de afmetingen na te zien, zonder evenwel vast te stellen, dat de plaats door de schepen, op het oogenblik van het betwiste ongeval ingenomen, feitelijk door den sluiswachter zou zijn aangeduid geweest, noch dat de omstandigheden der zaak hem zouden geboden hebben het te doen, aldus de vraag doen oprijzende of het den sluiswachter aangezien heeft als in principe, krachtens een volstreekte wettelijke verplichting, gehouden de plaats der schepen in de sluis aan te duiden en bijgevolg voorafgaandelijk, en in alle gevallen, zich van hun werkelijke afmetingen te vergewissen ofwel of de sluiswachter die verplichting gehad heeft alleenlijk en occasioneel wegens uitzonderlijke omstandigheden in de zaak, en aldus zijn beslissing gesteund heeft op een dubbelzinnige reden waarbij het toezicht over de wettelijkheid zijner beslissing belet is;

Overwegende, dat het bestreden arrest, om de aansprakelijkheid te bewijzen van den aangestelde van aanlegger, steunt op de interpretatie welke het geeft van artikel 27 en tevens op de ontstentenis van de tusschenkomst welke nochtans door de gebeurtenis vereischt was;

Dat het, bij de reden, beslist dat de sluiswachter die in alle geval den plicht had de plaats van de vaartuigen in de sluis aan te duiden, a fortiori, in de zaak, een fout heeft begaan door zijn in gebreke blijven, dewijl uit de feitelijke elementen blijkt, dat er dreigend gevaar was, wat tusschenkomst gebiedend eischte;

Dat die reden geen aanleiding geeft tot dubbelzinnigheid;

Dat het middel feitelijken grondslag mist;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten en tot een vergoeding van 150 fr. jegens den verweerder.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 28 Oktober 1946.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. De Clippele.

Advokaat-Generaal : M. R. Hayoit de Termicourt.

HULP AAN DEN VIJAND. — ART. 115 S.W. — VOORWAARDEN.

Een arrest is voldoende gemotiveerd op grond van het art. 115 van het S.W. wanneer wordt vastgesteld dat de werken uitgevoerd door den veroordeelde « rechtstreeks in verband staan met het voeren van den oorlog », dat ze tot voorwerp hadden « installaties tot militaire doeleinden te beschermen », dat ze « van zuiveren militairen aard waren ».

De rechter ten gronde schendt de bepalingen der besluitwet van 25 Mei 1945 niet, wanneer zijn arrest verklaart dat voormelde besluitwet niet noodzakelijk onderstelt dat het uitgevoerde werk « een eigenlijk gezegde krijgsverrichting » zou aanbelangen, dat het volstaat dat de dader van het werk « rechtstreeks voor de militaire behoeften van het vijandelijke leger heeft gezorgd ».

Janssen t./ Beheer van Financiën.

Het Hof,

Gehoord Raadsheer de Clippele in zijn verslag en op de conclusie van den Heer R. Hayoit de Termicourt, Eersten Advocaat Generaal;

Gelet op het bestreden arrest op 31 Juli 1946 gewezen door het Militair Gerechtshof zetelende te Antwerpen;

Over het eerste middel : schending van artikel 7 der Grondwet en artikel 115 § 1, 4^e alinea van het Strafwetboek, daar geen enkel der in het arrest omschreven werken nominatief voorkomen in de bewoordingen van voormeld artikel 115 § 1 en daar artikel 115 § 2 (Besluit-wet dd. 25 Mei 1945) niet op retroactieve wijze kan toegepast worden, tenzij in de maat waarin het den toestand van den betichte verlicht;

Overwegende dat het arrest op soevereine wijze in feite vaststelt dat de door den aanlegger uitgevoerde werken « rechtstreeks in verband stonden met het voeren van den oorlog », dat ze tot voorwerp hadden « installaties tot militaire doeleinden te beschermen », dat ze van « zuiveren militairen aard waren »;

Overwegende dat dergelijke werken in de bewoordingen van artikel 115 § 1, 4^e alinea van het Strafwetboek vallen, zoodat het eerste onderdeel van het middel rechtelijken grondslag mist en dat het tweede onderdeel als zonder belang voorkomt en dienvolgens niet ontvankelijk dient verklaard;

Over het tweede middel : schending van het Besluit-wet van 25 Mei 1945, daar het arrest ten onrechte beslist dat dit Besluit toepasselijk is op hem die om 't even welke voor militaire doeleinden bestemde bouwwerken of installaties heeft uitgevoerd;

Overwegende dat het arrest die beslissing nader bepaalt door te verklaren dat voormeld Besluit-Wet niet noodzakelijk onderstelt dat het uitgevoerd werk « een eigenlijk gezegde krijgsverrichting » zou aanbelangen; dat het volstaat dat de dader van het werk « rechtstreeks voor de militaire behoeften van het vijandelijke leger heeft gezorgd »;

Waaruit volgt dat het middel in feite niet opgaat;

Over het derde middel : schending der rechten van de verdediging daar het arrest een aanbod van bewijs door getuigen heeft afgewezen, omdat dit bewijs geen verandering kon brengen aan de toepassing van het artikel 123ter van het Strafwetboek dan wanneer dit bewijs verandering kon brengen aan de toepassing van artikel 123 quinquies;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de feiten door den aanlegger aangevoerd — te weten dat hij niet uit winstbejag heeft gewerkt, dat hij gehandeld heeft voor de vrijheid, het welzijn en het leven zijner arbeiders en dat de uitgevoerde werken door hem gesaboteerd werden — tegengesproken werden door de elementen der zaak;

Overwegende dat het ander feit door den aanlegger ingeroepen, — dat hij niet uitsluitend voor Duitsche rekening heeft gewerkt — zonder verband is met artikel 123 quinquies van het Wetboek van Strafrecht;

Dat het middel dus niet kan aangenomen worden;

En overwegende dat de substantieele of op straf

van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de uitgesproken veroordeelingen overeenkomstig de wet zijn;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt den aanlegger tot de kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

3de Kamer. — 2 Juli 1946.

Voorzitter: M. Anthonis.

O. M.: M. P. de Schijver (pl. v. Rechter)

Pleiters: Mrs Spiuyt en Verbaet.

I. VERKOOP. — VERKOOP VAN ONROERENDE GOEDEREN. — HERVEILING WEGENS VERZUIM. — TWEE AFZONDERLIJKE VERKOOPEN.
II. VERKOOP VAN ONROERENDE GOEDEREN. — HERVEILING WEGENS VERZUIM. — TWEE AFZONDERLIJKE VERKOOPEN. — NOTARIS. — HONORARIA. — VERSCHULDIGD VOOR BEIDE VERKOOPEN.
III. VERKOOP VAN ONROERENDE GOEDEREN. — HERVEILING WEGEN VERZUIM. — NOTARIS. — FOUT WEGENS TOEWIJZING AAN NIET KAPITAALKRACHTIGEN KOOPER. — GEEN FOUT.

I. *De herveiling wegens verzuim (van den eersten koper) is geen voortzetting van den eersten verkoop, doch is een nieuwe verkoop. Zulks is zeker het geval, wanneer in het lastenkohier bepaald wordt, dat bij herveiling wegens verzuim de koper zich het recht voorbehoudt den verkoop als nietig te beschouwen zonder de ontbinding of de verbreking te moeten vervolgen of zonder den koper gerechtelijk tot betaling te dwingen of eindelijk zonder tot rouwkoop te moeten overgaan.*

II. *Uit het feit dat bij herveiling wegens verzuim er twee verschillende en volledige verkoopen zijn spruit voort, dat de notaris aanspraak kan maken op de honoraria, verschuldigd voor beide verkoopen.*

III. *De notaris, die op een publieke veiling een eigendom toewijst aan een persoon, die niet kapitaalkrachtig is, begint geen fout omdat hij tevoren geen inlichtingen over de solvabiliteit van den koper heeft ingewonnen.*

Van Zeebroeck en Janssens t./ Raeymaekers.

Advies van het O. M. :

In enkele woorden kunnen de feiten samengevat worden :

Dame De Koninck had den verweerder als algemeenen legataris aangesteld met opdracht haar onroerend vermogen te verwezenlijken om, dank zij de opbrengst, particuliere legaten uit te voeren.

Namelijk aan de Commissie van Openbaren Onderstand zou daarmee een kapitaal ter hand gesteld worden tot oprichting van woonhuizen voor noodlijdende gezinnen.

Ingevolge het testament werden de eischers in het onderhavig geding benoemd om als notarissen te fungeeren ten opzicht der publieke veiling der eigendommen.

Gronden of terreinen gelegen te Schilde werden dus openbaar verkocht; zij werden toegewezen aan drie heerschappen die later niet bij machte bleken den door hen aangeboden koopprijs te regelen.

Ingevolge het lichtzinnig aanbod werd de rouwverkoop ingezien.

De notarissen brachten in rekening honoraria voor den eersten verkoop; na den rouwverkoop vorderden zij het daartoe betrekking hebbende honorarium. Onder zekeren dwang vanwege den algemeenen legataris betaalden zij hem de opbrengst uit, echter onder voorbehoud.

Nu vorderen zij 20.825 fr. voor het honorarium berekend op den tweeden verkoop, vermeerderd met rente en kosten.

Verweerder werpt op, dat beide notarissen slechts éénmaal het honorarium in rekening mogen brengen en dat verre van iets verschuldigd te zijn aan eischers, hij het is die van hunnentwege zekere bedragen terugvorderen moet.

In bijkomende orde doet verweerder gelden, dat, zoo het honorarium op den rouwverkoop verschuldigd moest zijn, hij ten titel van schadeherstel dit tweede honorarium compenseeren kan met de vergoeding welke de notarissen verschuldigd zijn omdat zij fout begingen met de nalatigheid te begaan zich tusschen de veiling en de toewijzing niet vergewist te hebben of de koopers wel dan niet voldoende kapitaalkrachtig waren om den door hen lichtzinnigen aangeboden en fel overdreven koopprijs te betalen.

Fout in hoofde der notarissen komt niet in aanmerking; het mogelijk optreden van dwaze koopers is door iedereen voorzien geweest, daar onder meer de rouwverkoop uitdrukkelijk vooropgesteld werd.

Het is overigens zeer moeilijk voor instrumenteerende notarissen in de bewogen na-oorlogse periode, het onderscheid te maken tusschen personen die beweren kapitaalkrachtig te zijn en zich als dusdanig aanstellen, en gemeene inzetpremiejagers.

Misschien overbodig, doch te recht doen de notarissen daaromtrent opmerken dat verweerder de toewijzingszittingen bijwoonde en dat hij, evengoed en evenveel als zijzelf, vooraleer met de einderlijke toewijzing in te stemmen, informatie had kunnen nemen nopens den ernst en het betalingsvermogen der laatste opbieders.

Dus valt er slechts een enkel vraagstuk op te lossen: Zijn er tér zake twee afzonderlijke verkoopingën geweest?

Of was er slechts één enkele verkoop die vier zittingen behelsde in plaats van de twee gewone zittingen welke in normale publieke veilingen gehouden worden?

In het eerste geval, is het honorarium der notarissen op elke van beide verkoopen verschuldigd.

In het tweede geval dient het honorarium beperkt te worden tot een enkele publieke veiling.

Tot beslechten der rechtskwestie komt verwijzing naar fiscaal recht hier niet te pas, om analogisch te beslissen dat waar het evenredig mutatierecht slechts een enkele maal toegepast en gevorderd wordt, wijl op den rouwverkoop slechts een vast recht verschuldigd is, er dan ook slechts een enkele vervreemding zou gebeurd zijn.

Mag niet uit het oog verloren worden, dat het lastenkohier het geval voorzag dat een dwaze opbieder den door hem aangeboden koopprijs niet betalen zou.

Juist voor dit geval heeft de oorspronkelijke koper zich ter zake een driedelig recht voorbehouden:

- a) den verkoop als nietig te beschouwen en dientengevolge den eigendom in zijn eigen patrimonium te bewaren, zonder te moeten een procedure vervolgen om de ontbinding of de verbreking uit te lokken;
- b) den koper gerechtelijk te vervolgen in betaling van hetgeen hij verschuldigd is;
- c) tot den rouwverkoop over te gaan, met dien verstande dat minderprijs (verschil tusschen dwaas

aangeboden prijs en later werkelijk bekomen prijs) lastens den lichtzinnigen opbieder verhaald kan worden, tevens de kosten.

Aan het recht vermeld sub e) heeft de verkooper de voorkeur gegeven wat overeenstemt met een vrijwillige daad van verkoop. Werd dus overgegaan tot een tweeden verkoop, die afzonderlijk is van den eersten, en die des te meer de aanspraak der instrumenteerende notarissen op honorarium baart, dat uitdrukkelijk bepaald werd, dat de tweede verkoop gebeurde aan dezelfde voorwaarden als de eerste verkoop, t.i.z., dat onder meer bedongen werd, dat de kosten van aan koop, ten opzichte van den rouwverkoop, lastens den nieuwen kooper vallen.

Eischers beroepen zich op een arrest van het Cassatiehof, d.d. 18 Juni 1900, waarin het geval nie. volkomen hetzelfde is als het hier besprokene.

Daar ging het immers om een tweeden verkoop die het gevolg was van een opbod dat door art. 115 der hypothecaire wet uitdrukkelijk voorzien wordt.

Bij toepassing van dit art. 115 zal de nieuwe prijs, te betalen na herverkoop, steeds grooter zijn dan de vooreerst bekomen verkoopprijs.

Van werkelijk verlies zal dus geen spraak zijn, wij er een dergelijk verlies kan geleden worden, en hier ter zake geleden werd, na rouwverkoop.

Doch ook in het geval dat het Verbrekingshof beslechtte, was de eerste verkoop niet definitief, vermits nog een opbod mogelijk was en de eerste kooper dus slechts een recht had dat aan de resolutie voorwaarde onderworpen was dat geen opbod gebeuren zou.

Spijts de eerste kooper dus niet de definitieve eigenaar geworden was, en er na het opbod een nieuwe verkoop noodig bleek die nochtans eveneens het normaal gevolg was van den eersten verkoop, oordeelde het Hof van Cassatie, dat de verkoop houdende notaris tweemaal het evenredig honorarium in rekening mag brengen.

Er is geen ernstige reden om er anders over te beslissen in geval de tweede verkoop zich opdringt of verkozen wordt, niet omdat er een opbod gebeurt, maar omdat de dwaze kooper niet bij machte is zijn betalingsverplichting na te komen.

Het huidige proces blijkt zijn oorsprong gevonden te hebben in de dubbele omstandigheid, dat:

- a) het de Commissie van Openbaren Onderstand is die na rouwverkoop het eigendom zelf kocht en de door haar te betalen prijs uiteindelijk aan haarzelf toekomt, als legataris van dame De Coninck.
- b) de dwaze opbieders dusdanig onvermogen waren of werden, dat men te hunnen laste niet verhalen kon het prijsverschil dat alzoo een verlies uitmaakt voor de Commissie.

Ondanks alles zijn het de dwaze opbieders die de kosten van den eersten verkoop regelden en is het de kooper na rouwverkoop die in uitvoering van het lastenkohier, de kosten van dien tweeden verkoop droeg.

Men ziet dan na twee afzonderlijke verkoopen niet in waarom de notarissen hun eereloon zouden moeten derven op den tweeden verkoop. Er waren immers twee afzonderlijke akten en voor de tweede toewijzing moesten de notarissen al het vroeger reeds gepresteerde werk — met de daaraan verbonden verantwoordelijkheid — opnieuw leveren.

Ik ben dus van meening, dat de gestelde eisch volkomen dient ingewilligd te worden.

De eerste tegeneisch kan buiten beschouwing blijven, bij gebrek aan fout in hoofd der notarissen.

Wat een vermindering van het honorarium betreft, zooals in subsidiaire tegeneisch gesteld, is het enkel de laatste kooper die eventueel iets op het honorarium terugvorderen zou kunnen, zoo hij daartoe bovendien

gerechtigd ware, quod non.

Mijn advies luidt dus:

aan beide eischers het door hen gevorderd bedrag toekennen met intresten; de tegeneischen ontzeggen; verweerder verwijzen in al de kosten.

Vonnis:

Aangezien de vraag er toe strekt verweerder in zijne hoedanigheid van algemeen legataris te hooren veroordeelen tot het betalen van fr. 20.826 als eereloon op den verkoop van zekere eigendommen afhangende van de nalatenschap van wijlen juffrouw De Coninck;

Aangezien verweerder deze vraag betwist om reden de gevraagde honoraria betrekking hebbende op eene herverkoop bij dwaas opbod, welke volgens hem de voortzetting is van den eersten verkoop en dus geen aanleiding geven kan tot nieuwe honoraria;

Aangezien de feiten als volgt kunnen samengevat worden: wijlen Juffrouw De Coninck heeft verweerder als algemeen legataris aangesteld met opdracht hare onroerende goederen te verkoopen en met de opbrengst partikuliere legaten uit te voeren, namelijk aan de Commissie van Openbaren Onderstand; bij het zelfde testament werden beide aanleggers aangesteld om als notarissen op te treden in de publieke veiling; de eigendommen gelegen te Schilde werden verkocht en toegewezen aan verschillende personen welke later niet bij machte bleken den koopprijs te betalen, en de rouwverkoop werd vervolgd; de notarissen die voor den eersten verkoop hunne honoraria hadden in rekening gebracht, vorderden bij den rouwverkoop een nieuwe rekening van honoraria, maar bij verzet vanwege verweerder deze te erkennen, werd de opbrengst van den verkoop, ingevolge overigens de verkoopvoorwaarden welke voorzagen dat de verkooper alleen recht had den koopprijs te ontvangen en kwijting te verleen, in zijn geheel afgedragen aan verweerder zoodanig dat de aanleggers nu de betwiste honoraria in betaling moeten vervolgen;

Aangezien het dus in hoofde te onderzoeken valt of de herverkoop bij dwaas opbod de voortzetting is van den eersten verkoop zooals verweerder het beweert, of dat deze een afzonderlijken verkoop uitmaakt;

Aangezien het lastenkohier het geval had voorzien dat een dwaze opbieder den koopprijs niet zou hebben kunnen betalen, en de verkooper had zich een driedig recht voorbehouden voor het geval: of wel den verkoop als nietig te beschouwen, zonder de ontbinding of verbreking te moeten vervolgen, ofwel de koopers gerechtelijk te vervolgen in betaling van den koopprijs, of eindelijk tot den rouwverkoop over te gaan;

Aangezien van dit laatste recht verweerder gebruik heeft gemaakt en dat het algemeen kohier van lasten voorzag daaromtrent dat de herverkoop bij dwaas opbod zou geschieden in denzelfden vorm als de eerste verkoop op dag en uur door den verkoop houdenden notaris te bepalen;

Aangezien wanneer men deze bepalingen nagaat men al met eens moet beslissen dat er hier geen spraak is van den eersten verkoop die voortgaat,

maar wel van eene «herverkoop» in den zelfden vorm als de eerste verkoop»: de tekst zelve van het kohier van lasten sluit dus volledig de thesis van verweerder uit, als zoude deze herverkoop niet meer zijn dan een bijgevoegde zitdag;

Aangezien wanneer men daarenboven vaststelt dat de herverkoop in denzelfden vorm als de eerste verkoop geschiedt en dus aan zelfde voorwaarden, wat veronderstelt dat de kosten en honoraria van aankoop lastens den nieuwen koper vallen, men niet goed inziet hoe verweerder betwisten kan wat hij in het kohier van lasten heeft laten inlasschen en laten uitvoeren, vermits de aankoper bij den rouwkoop de kosten, inbegrepen de betwiste honoraria, betaald heeft in handen van verweerder zelf;

Aangezien verweerder overigens door zijn handelwijze heeft doen blijken dat het hier een nieuwe verkoop betrof vermits hij de verkoopvoorwaarden heeft gewijzigd, in dien zin dat hij de verkoopnoudende notarissen het recht heeft ontnomen den verkoopprijs te ontvangen en kwijting heeft willen voorbehouden; ware het dezelfde verkoop geweest die voortging, dan ziet men niet in hoe verweerder de voorwaarden die reeds waren aangekondigd in dien zin had kunnen wijzigen, des te meer daar ze door andere koopers waren uitgevoerd geweest;

Aangezien men bovendien niet uit het oog mag verliezen dat het onmogelijk is de rouwverkoop als dezelfde verkoop aan te zien, vermits bij den eersten verkoop meer eigendommen zijn toegewezen aan koopers welke hunne prijzen hebben betaald; het is dit gedeelte der loten toegewezen aan koopers die niet bij machte waren den koopprijs af te dragen die het voorwerp van den tweeden verkoop uitmaakte en bijgevolg kan deze verkoop dezelfde niet zijn;

Aangezien men tegenover deze materiele omstandigheden vaststelt dat de honoraria der notarissen bij K. B. van 27 Mei 1893 zijn vastgesteld per akte, 't is te zeggen dat elke volrokken operatie afzonderlijk dient beschouwd en aanleiding geeft tot de voorziene honoraria, men niet inziet waarom men in huidige geval van twee voorziene operaties er maar eene zou kunnen maken;

Aangezien het aangehaald argument dat verwijst naar het fiscaal recht om analogisch te beslissen dat naar het evenredig mutatierecht slechts een enkele maal gevorderd wordt, wijl op den rouwkoop maar enkel een vast recht verschuldigd is en er dus maar een enkele vervreemding zou gebeurd zijn, hier niet van pas komt; het fiscaal recht heeft met deze rechtskwestie niets te maken;

Aangezien hetzelfde moet gezegd worden van het argument waardoor verweerder wil doen aannemen dat ingevolge het B.W. de eerste verkoop niet volledig was en maar volledig kon worden bij betaling van den koopprijs; inderdaad hier nogmaals vergist verweerder zich, het B.W. heeft met de taxificatie der honoraria der notarissen niets te maken, en zelfs ware het zoo, zou verweerder zich nog vergissen, vermits ingevolge art. 1583 B.W. de verkoop zelf volledig is en de eigendom er van is overgegaan op den koper, zelfs al ware de koopprijs niet betaald, of het verkochte voorwerp niet

afgeleverd; het kohier van lasten maakt overigens toepassing van dit artikel vermits het den verkoper het recht voorbehoudt gerechtelijk de koopers te vervolgen in betaling van den koopprijs, wat natuurlijkerwijze de volledige afloop van den koop veronderstelt;

Aangezien verweerder zich ook vergist wanneer hij wil doen aannemen dat de eerste verkoop te niet wordt gedaan «ab initio», om er als gevolg uit te besluiten dat er niets heeft bestaan; inderdaad de dwaze opbieder verliest zijn eigendomsrecht dat hij nochtans bezeten heeft, en het bewijs ligt er in dat hij verantwoordelijk blijft voor al de voorwaarden der toewijzing en namelijk voor het verschil tusschen de twee toewijzingen, zooals overigens het kohier van lasten het ook voorzien heeft, maar van oorkonde af, wordt als nietig beschouwd elk zakelijk recht dat hij zou kunnen toekennen hebben; het eigendomsrecht is dus niet op den verkoper terug gebracht, de dwaze opkoper wordt er van beroofd door den nieuwen koper en blijft tegenover den verkoper verantwoordelijk, want tot het laatste oogenblik bij den rouwverkoop heeft de dwaze opbieder het recht op te treden om zijn eigendomsrecht te behouden, mits den kostprijs te betalen;

Aangezien uit al deze redenen genoegzaam voortvloeit dat er degelijk twee verschillende en volledige verkoopen zijn, waarbij in nieuwe omstandigheden de notarissen hun ambt hebben verleend en ze bijgevolg recht hebben op de respectievelijke honoraria, voorzien bij het K.B. van 27 Mei 1893;

Aangezien verweerder als tegeneisch het recht op vergoeding gelijk met de opgevorderde honoraria ook aanhaalt, omdat de aanleggers eene fout zouden hebben begaan met toe te wijzen aan personen die niet kapitaalkrachtig waren; maar verweerder was zelf aanwezig bij de toewijzing en heeft zijn akkoord gegeven; hij ook had kunnen inlichtingen nemen; en als wanneer men nagaat hoe moeilijk het is in de bewogen naoorlogsche periode het onderscheid te maken tusschen personen die beweren kapitaal te bezitten en deze die geen betalingsvermogen hebben, men uit deze omstandigheden nooit de grove fout zou kunnen daarstellen, welke zou moeten bewezen worden, als wanneer verweerder zich enkel bepaalt het feit aan te stippen zonder eenig element des aangaande voor te brengen;

Aangezien verweerder eindelijk bij tweede tegeneisch de vermindering van het eereloon vraagt; deze vraag is in zijnen hoofde niet ontvankelijk daar de honoraria voor de twee verkoopen betaald geweest zijn door de koopers; overigens het kohier van lasten bepaalt uitdrukkelijk in art. 14 «alle vermindering of ontheffing van fiscale rechten of eereloon zal ten profijte der koopers zijn»;

Om deze redenen.

De Rechtbank,

gehoord den Heer De Schrijver, plaatsvervangend Rechter, d.d. Prokureur des Konings in zijn gelijkvormig advies gegeven ter openbare zitting van 18 Juni 1946, verleent akte aan de aanleggers dat zij het geding schatten op 20,825 fr. plus interest, afzonderlijk voor ieder der aanleggers;

veroordeelt verweerder aan aanleggers te betalen

de som van fr. 20.825 met de interesten aan 4½ %, sedert 11 October 1943, en de rechtelijke interesten;

wijst verweerder af van zijn tegeneisch als niet gegrond en niet ontvankelijk;

veroordeelt verweerder tot de kosten van het geding;

verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs alle verhaal en zonder borgstelling, uitgezonderd voor de kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE (zetelende in Handelszaken)

23 Maart 1946.

Voorzitter: M. Matthijs.

Rechters: M.M. Rollier en Maffei.

Pleiters: M:s Damen en Boelens.

I. OORLOG. — WETGEVING. — BEKENDMAKING IN STAATSBLAD. — KARAKTER. — BEKENDMAKING TE LONDEN. — BINDEND KARAKTER VOOR BELGIE.

II. OORLOG. — BEZETTENDE MACHT. — GEDWONGEN VERKOOP VAN EEN AUTO. — GEEN OPEISCHING. — MACHTSMISBRUIK. — BESLUITWET VAN 10 JANUARI 1941. — NIETIGHEID VAN DEN VERKOOP.

III. OORLOG. — BEZETTENDE MACHT. — GEDWONGEN VERKOOP VAN AUTO. — BESLUITWET VAN 10 JANUARI 1941. — GEEN ACTIE TEGEN VORIGEN BEZITTER.

I. *De bekendmaking der wetgeving in het Staatsblad is niet bestemd om de wettelijke bepalingen ter kennis van het publiek te brengen doch uitsluitend om hun het karakter van authenticiteit te verleen. Vanaf het oogenblik der bekendmaking worden de wettelijke bepalingen, ingevolge een wettelijk vermoeden « juris et de jure », geacht door iedereen gekend te zijn. De besluitwetten, die tijdens den oorlog in het Staatsblad te Londen werden gepubliceerd, bezitten derhalve wettelijke gelding in België.*

II. *Wanneer door de bezettende overheid een auto onder vorm van een gedwongen verkoop wordt verworven, niet om te voorzien in de behoeften van het bezettingsleger maar om voortverkocht te worden ter verwezenlijking van het zgn. « Vierjarenplan », kan zulks niet aangezien worden als een opeisching, geldig ingevolge de bepalingen van het Verdrag van den Haag. De besluitwet van 10 Januari 1941 werd te Londen uitgevaardigd met het doel het privaatsbezit tegen dergelijke willekeurige handelingen te beschermen. Derhalve is de oorspronkelijke eigenaar gerechtigd zijn voertuig van den bezitter terug te eischen.*

III. *De besluitwet van 10 Januari 1941, te Londen uitgevaardigd, heeft geen enkele actie voorzien tegen den bezitter, die zich van het goed ontdaan heeft.*

De Mol t / N. V. Usines Vermeylen.

Overwegende, dat aanlegger De Mol, eigenaar was van een tractor met aanhangwagen merk « Chevrolet », bouwjaar 1934 met motor N° T 3623.691, Chassis N° B. T. 355.710 en plaat N° 289.383;

Overwegende, dat op 16 Februari 1942 de « General bevollmächtigte für das Kraftfahrwesen » aan aanlegger te kennen gaf dat zijn voertuig in zeker-

heid werd gesteld; dat dit voertuig niet meer mocht worden verkocht of veranderd daar hij het inzicht had dit voertuig aan te koop en dat de koopprijs door een commissie van deskundigen zou worden vastgesteld; dat uit dit schrijven ook blijkt dat dit voertuig niet werd opgeëischt voor militaire doeleinden maar wel uitging van den « Beauftragte für das Vierjahrenplan »;

Overwegende, dat enkele weken later de Bezettende Overheid bezit nam van het voertuig tegen betaling van 36.000 frank; dat uit een schrijven dd. 21 Mei 1942 van de Oberfeld-Kommandantur van Gent blijkt dat hetzelfde voertuig met nummerplaat N° 289.383 aan verweerster overgelaten werd aan denzelfden prijs en dat uit de bewoordingen « Ersatzfahrzeug » volgt dat zulks geschiedde in vervanging van een ander voertuig, 't is te zeggen in vervanging van het voertuig dat de Usines Vermeylen vroeger hadden moeten leveren;

Overwegende, dat verweerster vroeger gansch den oorlog dit voertuig heeft gebruikt maar dat het in September 1944 ter gelegenheid van den aftocht van het Deutsche leger werd geteisterd en dat het wrak op 10 Januari door verweerster werd verkocht tegen 20.000 frank;

Overwegende, dat aanlegger op grond van de B. W. van 10 Januari 1941 verschenen in het Belgisch Staatsblad te Londen den 25 Februari 1941 — en tevens ook op grond van het gemeenrecht — vraagt dat verweerster zou veroordeeld worden;

1° tot teruggave van kwestieuze autotractor met aanhangwagen in den staat waarin hij zich bevond op 23 April 1942, zooniet tot betaling van 175.000 frank;

2° tot betaling eener schadevergoeding groot 36.000 frank wegens gemis aan genot;

Overwegende, dat verweerster daarop antwoordt dat het kwestieuze voertuig niet meer in haar bezit is; dat het bovendien de B. W. van 10 Januari 1941 geen toepassing vindt daar het ter zake een regelmatige opeisching geldt voorzien en toegelaten door het verdrag van den Haag; dat bovendien bedoelde besluitwet te dien tijd hier ten lande geen bindende kracht had, daar ze volledig onbekend was; dat voor het geval aanleggers vraag tegen alle verwachting in moest ingewilligd worden zij op tegeneisch eene som groot 67.085,95 fr. opvoert voor verbetering en herstellingen aan het voertuig;

Overwegende, dat de besluitwet van 10 Januari 1941 bekendgemaakt werd in het Staatsblad dat tijdens den oorlog te Londen verscheen, dat ingevolge de jongste rechtspraak van ons Verbrekingshof de bekendmaking in het Staatsblad niet is bestemd om de Wetsbepaling ter kennis van het publiek te brengen maar uitsluitelijk bestemd om aan de Wet het karakter van authenticiteit te verleen; dat zulks volstaat en dat van dit oogenblik af zij ingevolge een wettelijk vermoeden « juris et de jure » vermoed wordt door eenieder gekend te zijn (Verbreking, 11 Februari 1919, Pas. 1919, I, 9, en de menigvuldige arresten die volgen. Zie Depage T. I. bl. 248, N° 205);

Overwegende dat weliswaar op grond van het verdrag van Den Haag dd. 18 Oktober 1907 bekrachtigd door de Belgische Wet van 25 Mei 1910 — de opeischingen van den Bezetter, die tot doel

hebben te voorzien in de behoeften van het bezettingsleger — toegelaten en regelmatig zijn; dat echter ter zake het over dergelijke opeischingen niet gaat, vermits aanleggers voertuig hem onder vorm van een gedwongen verkoop werd ontnomen niet om te voorzien in de behoeften van het bezettingsleger maar om voortverkocht te worden en tot verwezenlijking van het zoogezegd « Vierjarig plan »;

Overwegende, dat de bestanddeelen der zaak ook uitwijzen dat verweerster wel degelijk wist hoe de bezetter met dergelijke opeischingen te werk ging en dat de kwestieuze tractor met aanhangwagen met Belgische nummerplaat geen afgedankt voertuig van het Duitsche leger was;

Overwegende, dat het hier dus wel een machtsmisbruik van den bezetter geldt; dat de B. W. van 10 Januari 1941 juist voor doel heeft het privaatsbezit tegen dergelijke willekeurige handelingen te beschermen en derhalve in onderhavig geval toepassing vindt.

Overwegende, dat bijgevolg aanlegger op grond van de B. W. van 10 Januari 1941 wel gerechtigd is tegen elken bezitter zijn voertuig terug te vorderen;

Maar overwegende, dat ter zake verweerster niet meer in het bezit is van kwestieus voertuig; dat derhalve vordering strekkende tot teruggave van dit voertuig haar doel mist en ongegrond voorkomt;

Overwegende dat de besluitwet van 10 Januari 1941 geen enkel verhaal voorziet tegen een vorigen bezitter, die zich van het goed ontdaan heeft; dat de onderdeelen van aanleggers vraag strekkende tot schadevergoeding ook buiten den toepassingskring dier besluitwet vallen;

Overwegende dat aanlegger zich tevens op het gemeen recht beroept; dat bijgevolg dient onderzocht of op dien grond die eischen strekkende tot schadevergoeding gegrond zijn;

Overwegende, dat voor het bestaan der delictueele verantwoordelijkheid er drie vereischten van noode zijn: 1°) een schade; 2°) een fout of schuld; 3°) een causaal verband tusschen die fout en de schade;

Overwegende dat de N. V. Usines Vermeylen ongetwijfeld een delictueele fout heeft begaan met in de gegeven omstandigheden kwestieuze camion aan te koopen; dat dergelijke handeling zelfs beteugeld kan worden met de straffen voorzien bij art. 4 der hooger vermelde besluitwet;

Maar overwegende, dat er nochtans geen oorzake-lijk verband bestaat tusschen die fout en de schade; dat immers de schade reeds door den Bezetter aan aanlegger was berokkend, toen verweerster die fout pleegde;

Overwegende, dat verweerster nochtans na de bevrijding ontegensprekelijk eene fout heeft begaan met kwestieuze geteisterden autowagen — die op grond van de Besluitwet van 10 Januari 1941 haar niet behoorde — te verkoopen als wanneer uit de briefwisseling blijkt dat verweerster wel wist dat aanlegger zijn auto opeischte en aanspraak maakte op schadevergoeding;

Overwegende, dat verweerster bijgevolg gehouden is de opbrengst van deze verkoop 't zij 20.000 fr. aan aanlegger terug te geven;

Overwegende dat aanlegger niet het minste voor-

deel getrokken heeft uit de herstellingen en verbeteringen, welke verweerster beweert aan het voertuig aangebracht te hebben en waarvoor deze laatste bij tegeneisch Fr. 67.085,25 vraagt;

Om deze redenen:

De Rechtbank, zetelende in handelszaken, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, rechtdoende op den hoofdeisch veroordeelt verweerster om aan aanlegger te betalen een som groot 20.000 frank meer de gerechtelijke intresten; ontzegt aan aanlegger het meer gevorderde;

En rechtdoende over den tegeneisch, verklaart hem ongegrond en dienvolgens verworpt hem;

Veroordeelt verweerster tot de gerechtskosten begroot op ... ongerekend de rechten van registratie op minuut en de kosten van expeditie;

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg, uitgenomen wat de kosten betreft.

INGEZONDEN BIJDAGEN

HET SCHEIDSGERECHT IN ENGELSCH RECHT

De Engelsche wetgeving, althans deze vervaet in de Arbitration Act van 1889, aanziet het scheidsgerecht als een practisch middel om geschillen te beslechten en staat er dan ook niet ongunstig tegenover.

Het scheidsgerecht wordt meestal toegepast in geschillen tusschen handelsvennooten of tusschen personen die hetzelfde beroep uitoefenen of denzelfden handel drijven, en inzake betwistingen die verband houden met verzekeringsovereenkomsten, omdat men in al deze geschillen een spoedige beslechting verwacht vanwege scheidsrechters, die vertrouwd zijn met dergelijke betwistingen.

Het vraagstuk der vereischte bekwaamheid om een scheidsverdrag te sluiten, wordt niet uitdrukkelijk geregeld. Algemeen wordt aangenomen dat een vrij beschikkingsrecht volstaat, doch zelfs wettelijke en conventionele lasthebbers kunnen, behoudens in enkele gevallen, een scheidsverdrag sluiten.

De gehuwde vrouw, de gefaalde, de beheerder van vennootschappen en deze laatste zelf ook kunnen in algemeenen regel een scheidsverdrag sluiten.

Al wat het voorwerp van een overeenkomst kan zijn, mag aan een scheidsgerecht onderworpen worden.

Om onder toepassing van de Arbitration Act te vallen moet het scheidsgerecht in geschrifte gesteld worden, zooniet zijn de algemeene rechtsbeginselen toepasselijk.

Het scheidsverdrag bindt hem die het onderschreven heeft zooals een gewoon vonnis zou doen (art. 1).

Bij gebrek aan een overeenkomst tusschen partijen wordt de termijn van het scheidsverdrag door de wet bepaald. De wettelijke termijn is deze van drie maanden en begint te loopen vanaf de aanzegging van het scheidsgerecht door een van de partijen aan de scheidsrechters. Dezen mogen den termijn verlengen of een verlenging vragen aan de rechtbank, tenzij ze door partijen werd toegestaan. De scheidsrechters moeten deze beslissing nemen binnen den termijn, doch de verlenging door de rechtbank mag na het verstrijken van den termijn uitgesproken worden.

Het scheidsverdrag schept een proceshinderende exceptie.

Tenzij tegenbeding blijft het scheidsverdrag van kracht zelfs indien een der scheidsrechters wegvalt, omdat in het Engelsch recht de aanstelling van scheids-

rechters geen essentieel bestanddeel vormt van het scheidsverdrag en er trouwens geen onderscheid wordt gemaakt tusschen het scheidsverdrag en het scheidsrechterlijk begin. De aanstelling van scheidsrechters is trouwens aan bijzondere bepalingen onderworpen. Indien partijen niets daaromtrent bedongen hebben, wordt slechts één scheidsrechter aangesteld, desnoods in rechte.

Indien elk der partijen één scheidsrechter moet aanstellen, moet de meest gereede partij haar aanstelling aanzeggen, en bij gebreke een aanstelling te doen, mag deze eenige scheidsrechter verzocht worden een beslissing te vellen. Zooals in de Duitsche wetgeving wordt een termijn van zeven dagen voorzien om de aanstelling te doen.

Indien twee scheidsrechters werden aangesteld, mogen dezen een derde scheidsrechter benomen om hen te verdeelen.

De bevoegdheid der scheidsrechters is deze die hen door de partijen werd toegekend. De scheidsrechters moeten nochtans in bepaalde gevallen om tusschenkomst van de gewone rechtsmacht verzoeken betrekkelijk juridische twistpunten. Tenzij tegenbeding hebben de scheidsrechters het recht partijen te onderhooren onder eed of verklaring. Ze zijn ook bevoegd om van de getuigen een verklaring onder eed af te nemen, wanneer deze vrijwillig verschijnen (art. 7).

De scheidsrechters mogen de partijen verplichten de bescheiden en documenten in hun bezit mede te deelen. Ze hebben het recht hun eerloon vast te stellen en ten laste van een der partijen te leggen, samen met de gerechtskosten.

Wat betreft de procedure behelst de Engelsche wet een bijzondere regeling. De scheidsrechters mogen op eigen initiatief of zijn verplicht op verzoek van een der partijen een juridische betwisting aan het oordeel der gewone rechtsmachten te onderwerpen. Dezen kunnen op verzoek van een der partijen de scheidsrechters verplichten een dergelijk geval voor te brengen. Indien slechts een advies moet ingewonnen worden, bestaat er geen middel van verhaal tegen de tusschengekomen beslissing. Indien echter na de scheidsrechterlijke uitspraak een verhaal wordt ingesteld op grond van een begane juridische dwaling, is de gewone rechtsmacht niet gebonden door het eerst uitgebracht advies. De partijen hebben niet het recht vooraf te bedingen dat de scheidsrechters niet het recht zullen hebben beroep te doen op de rechtbank. Dit beding is strijdig met de openbare orde en aldus nietig.

De scheidsrechters moeten de pleegvormen voorzien voor de gewone rechtsmachten in acht nemen, tenzij partijen er anders over beschikt hebben.

De scheidsrechters zijn verplicht te oordeelen naar de regelen van het recht, en elk tegenbeding is nietig; de instelling van scheidsrechters-bemiddelaars is onbekend in Engelsch recht.

De derde scheidsrechter kan in elken stand van het geding verkozen worden, een staking van stemmen is daarom niet vereischt. De derde scheidsrechter moet binnen de maand uitspraak doen, doch mag zooals de eerste scheidsrechters, verlenging vragen. Hij mag in de plaats van de eerste scheidsrechters een beslissing vellen zonder rekenschap te houden met de uitgebrachte adviezen. De derde scheidsrechter mag onder voorwaarden aangesteld worden, dit wil zeggen dat hij de debatten mag volgen zonder evenwel tusschen te komen. Hij komt slechts in werking wanneer beroep op hem wordt gedaan.

De scheidsrechterlijke beslissing moet in geschrifte gesteld worden en door al de scheidsrechters geteekend, doch de motiveeringsverplichting is niet wettelijk voorzien. In dit geval benadert men de stelling inge-

nomen door de scheidsrechters-bemiddelaars van Fransch en Belgisch recht.

De scheidsrechterlijke beslissing bindt de partijen, doch moet uitvoerbaar verklaard worden. De scheidsrechters hebben het recht materiele vergissingen te verbeteren, of hun oordeel voor te behouden tot na beslissing door de rechtbank betrekkelijk een rechtspunt. De rechtbank kan trouwens een scheidsrechter gelasten zijn beslissing te herzien. De scheidsrechter kan zijn beslissing inhouden tot na betaling van zijn eereloon en onkosten.

De scheidsrechterlijke beslissing wordt uitvoerbaar verklaard door een bevel, verleend door de gewone rechtsmachten. De partijen die zich tegen het bevel van exeutor willen verzetten, moeten zulks doen op grond van de onregelmatigheid of onjuistheid der scheidsrechterlijke beslissing. De Engelsche wetgeving behelst geen uitvoerige regeling van dit vraagstuk, doch de vordering in nietigverklaring kan ingesteld worden zoo daartoe redenen bestaan. Het beroep is niet voorzien in Engelsch recht.

R. v. L.

BIBLIOGRAPHIE

DE BOCK Gerda. — Incivisme en repressie. — Een onderzoek in de vrouwenafdeling van het interneringscentrum te Gent. — Uitgegeven door de Vlaamsche Rechtskundige Bibliotheek. — De Sikkel, Antwerpen — 1946.

Het was vanwege een jonge juriste als Mej. Gerda De Bock niet alleen een interessante, doch vooral een moedige onderneming in dezen tijd een onderzoek in te stellen zoowel naar de oorzaken van het incivisme als naar de gevolgen van de repressie.

Geen onderwerp is voor het land van meer diepgaande betekenis en toch werd tot nog toe de aandacht van den wetenschappelijken vorschcr hierop zoo weinig gevestigd.

Het boek van Mej. De Bock is een eerste poging om op objectieve gronden eenige klaarheid te brengen in dit zoo gewichtig vraagstuk en het zal zonder twiifel in de eerstkomende tijden gevolgd worden door menigvuldige meer uitgebreide wetenschappelijke onderzoekingen.

Schrijfster heeft hare enquête beperkt tot de gevallen van 231 Vlaamsche vrouwelijke incivieken, geïnterneerd te Gent. Aan al deze personen werd een zeer uitgebreide en methodisch opgestelde vragenlijst ontfangen, die schriftelijk diende beantwoord te worden, terwijl bij een 100-tal gevallen een meer diepgaand mondeling onderzoek plaats had.

De auteur heeft in de eerste plaats, zooals dit gebruikelijk is voor de misdadigers van gemeen recht, een onderzoek ingesteld aangaande de sociale en economische omstandigheden, waarin de incivieke vrouwen, die voor het onderzoek in aanmerking kwamen, leefden: het kader van het gezin waarvan ze deel uitmaakten, het genoten onderwijs, de persoonlijke ontwikkeling, de lectuur die zij verkozen, de jeugdgroepering bij dewelke zij waren aangesloten.

Als besluit van dit onderzoek komt schrijfster tot de vaststelling, dat het onmogelijk is een causaal verband te leggen tusschen sociale en economische gegevens en de incivieke daad. Een type van « vrouwelijke incivieke » laat zich niet afleiden uit de gegevens der enquête. Er valt te onthouden dat de enquête aantoonde dat er zich een belangrijk aantal minderjarigen voordoen tusschen de incivieken en dat hun grootste aantal varieert tusschen 19 en 25 jaar, terwijl meer dan

60 % der gevallen stammen uit kroostrijke gezinnen.

Schrijfter behandelt in een afzonderlijk hoofdstuk de politieke opvattingen der onderzochte subjecten: de houding van hun familie tegenover hen, zoo tijdens als na de bezetting, de politieke ontwikkeling, het lidmaatschap van incivieke groepeerings, om daarna een onderzoek in te stellen naar de ten laste gelegde feiten.

De statistieke tabellen, welke voortspruiten uit deze enquête, verstrekken enkele zeer interessante gegevens. 83 % van de in aanmerking komende personen hadden geen politieke ontwikkeling genoten; huiten enkele onbeduidende uitzonderingen hadden de meesten geen strafrechtelijk verleden; 60 % van de vrouwen, die het voorwerp van de enquête uitmaakten, behoorden tot den arbeidersstand. De verhouding hunner aansluiting bij een politieke groepeerings geeft voor De Vlag 56 % tegenover 32 % voor het V.N.V.; de helft ongeveer vluchtte bij de bevrijding naar Duitschland.

Daarna wijdt de auteur hare aandacht aan de oorzaken van het incivisme. Dit woord is een verzamelterm waaronder de meest verschillende misdrijven gegroepeerd werden. Deze misdrijven hebben tevens de meest occasioneele redenen, bepaald door idealisme, karakter, materiele voorwaarden of beïnvloeding, terwijl zij alle, volgens schrijfter, voortspruiten uit één enkele dieper liggende oorzaak, namelijk het gebrek aan vaderlandsliefde en staatsburgerlijken verantwoordelijkheidszin, waarin de auteur de belangrijkste vaststelling ontdekt van haar onderzoek.

Eindelijk wordt door schrijfter, nagegaan welk de gevolgen zijn van de repressie, nadat deze gedurende twee jaar geduurd heeft, in de eerste plaats de gevolgen voor het gezin, — vraagstuk waaraan onze wetgever niet in het minst gedacht heeft, — en ook de gevolgen voor het individu, de sociale declassering die, volgens de auteur, allernadeligst moet zijn voor de gezondheid van een staat die in zijn schoot een aantal verbitterde en opstandige burgers zou tellen.

Bij het einde van haar onderzoek trekt Mej. De Bock het besluit, dat van uit penologisch oogpunt de repressie, zooals ze toegepast is geworden, de doeleinden naar dewelke de strafrechtwetenschap streeft, niet bereikt. De beveiliging van de maatschappij wordt volgens haar door de toegepaste repressie niet bevorderd, integendeel. Op het gebied van de verbetering van den misdadiger werd niets bereikt en werd ook niets beproefd. Enkel aan de zucht naar vergelding werd voldoening gegeven.

De schrijfter besluit haar werk met de uiteenzetting van haar inzichten betreffende de wijze waarop door een intensief, redelijk en tactisch onderwijs van de incivieken omtrent de vereischten van de staatsburgerlijken verantwoordelijkheidszin, het eenige middel te vinden is tot hunne heraanpassing aan onze gemeenschap.

Het besproken werkje brengt ons natuurlijk geen definitieve resultaten; daarvoor is het onderzoek al te beperkt opgevat geworden. Ook wat het incivisme bij de vrouw betreft blijft het nog zeer onvolledig, omdat op het oogenblik van de enquête, de belangrijkste en zwaarste gevallen in andere interneeringscentra waren ondergebracht geworden. Toch is het een alergrootste verdienste van Mej. De Bock het zoo actueel en gewichtig vraagstuk der repressie op wetenschappelijke wijze te hebben aangevat en de eerste stappen te hebben gezet op den weg der objectieve studie van het incivisme.

De beperkte resultaten, die door haar werk bereikt werden, zijn reeds uitermate interessant en zijn van aard om aan de gezagdragers in ons land vingerwij-

zingen te geven die stellig voor de toekomst niet zullen mogen veronachtzaamd worden.

René Victor.

R. VAN LENNEP. — De motiveering van de uitspraken der burgerlijke, strafrechtelijke, bestuurlijke en disciplinaire rechtsmachten en in zake wetgeving en landbestuur. — Tweede vermeerdeerde uitgave met een voorrede door Jules Simon. — Uitgegeven door de Vlaamsche Rechtskundige Bibliotheek. — De Sikkel, Antwerpen — 1946.

Een studie over motiveering van vonnissen en arresten is een zeer abstract onderwerp. Zij neemt het juridisch formalisme zelf tot voorwerp van haar onderzoek en het was wel niet te verwachten dat een uiteenzetting omtrent de beginselen, die dit vraagstuk beheerschen, in zeer breedten kring belangstelling zou verwekken.

Deze verwachting is echter door het werk van Mr Van Lennep beschaamd geworden. Inderdaad, het boek, dat van zijn hand over dit onderwerp verscheen in het jaar 1934, was na betrekkelijk korten tijd uitverkocht. Dit succes is stellig te wijten, in de eerste plaats aan de degelijkheid van het werk.

Het is dan ook noodig gebleken den auteur te vragen een nieuwe uitgave van zijn boek voor te bereiden. Deze tweede editie is thans verschenen met een voorwoord van den Heer Jules Simon, Raadsheer in het Hof van Verbreking, die de groote verdienste van het boek van Mr Van Lennep doet uitschijnen.

De tweede uitgave onderscheidt zich in belangrijke mate van de vorige. De verwijzingen naar de rechtspraak zijn vermeerdert geworden en bijgewerkt tot in de laatste jaren. Verder werden een paar nieuwe hoofdstukken aan het werk toegevoegd, namelijk over de motiveering bij de disciplinaire rechtsmachten en in het bestuurlijk recht.

Het werk, zooals het thans voor ons ligt, heeft volledig de rechtsleer en de rechtspraak over het onderwerp uitgeput en zal een blijvend richtsnoer zijn voor het onderzoek der menigvuldige twistvragen welke zich in de practijk op het behandeld gebied kunnen voordoen.

René DEITZ. — Manuel de Droit Fluvial, à l'usage des industriels du transport par eaux intérieures, des affrèteurs et des bateliers. — Préface de Me Constant SMEESTERS. — Maison Ferd. Larcier, Bruxelles — 1946.

In zijn voorwoord verklaart schrijver op zeer bescheiden wijze dat zijn boek enkel moet beschouwd worden als een praktische gids die aan de schippers en aan de reeërs de bijzonderste rechtsregels moet bijbrengen betreffende het binnenvaartrecht.

Deze verklaring is al te bescheiden, want het werk geeft veel meer dan hetgeen de auteur aankondigt. Het behelst een zeer volledig, alhoewel bondig overzicht van alle wettelijke bepalingen, die op de binnenvaart betrekking hebben, doch ingedeeld en voorgesteld op een zoo duidelijke en zoo klare wijze, dat de belangstellende onmiddellijk in het werk de oplossing vindt van het vraagstuk dat hem gesteld wordt.

De verwijzingen naar de rechtspraak zijn schaarsch, doch uitstekend gekozen en de wetgeving is bijgewerkt met de allerjongste besluiten, omzendbrieven en reglementen.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

WETGEVING

WETSONTWERP tot wijziging van artikel 9 der wet van 31 Mei 1888, waarbij de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordeeling in het strafstelsel worden ingevoerd.

VERSLAG

Nemens de Commissie voor de Justitie (1) uitgebracht door den Heer CARTON DE WIART

Mevrouwen, Mijne Heeren,

De voorwaardelijke veroordeeling en invrijheidstelling werden in ons strafstelsel ingevoerd door de wet van 31 Mei 1888 en zij hebben dan ook den tijd gehad het bewijs van hun doelmatigheid te leveren. Dank zij die reeds lange en afdoende ondervinding, heeft zich een steeds duidelijker wordende strooming geopenbaard, zoowel bij de theoretici als bij de practici van het recht, die er toe strekt de draagwijdte van die beide hervormingen te verruimen.

Te dien einde gebruik makend van zijn recht van initiatief, zooals de heer Jules Destrée dit reeds gedaan had, diende de heer Cassian Lohest, op 19 Juni 1946, bij den Senaat een wetsvoorstel in, waarbij de rechter gemachtigd wordt de «schorsing» toe te staan voor de veroordeelingen die twee jaar niet te boven gaan -- dit maximum in de plaats gesteld zijnde van dit van zes maanden, dat door de bestaande wet wordt voorzien. De Commissie voor de Justitie van den Senaat ging op dien weg nog verder en stelde voor, dat de schorsing aan den veroordeelde zou kunnen worden verleend, zoo zijn vroegere veroordeeling drie maanden niet te boven gaat. Zooals men weet, kent de tekst van de huidige wet het voordeel van de schorsing slechts toe in geval van afwezigheid van elke vroegere veroordeeling wegens misdadig of wanbedrijf. Die tekst lijkt te streng. Hij verhindert de hoven en rechtbanken de schorsing te verleen, zodra de verdachte een correctionele veroordeeling heeft opgelopen, zelfs zoo deze zeer licht was en niet wees op een bijzondere neiging tot wetsovertreding bij den aangeklaagde.

Het aldus gewijzigd wetsvoorstel werd door den Senaat aangenomen, in zijn vergadering van 16 October 1946.

Hoe bescheiden ook, beantwoordt die hervorming aan een vooruitstrevende opvatting van het strafrecht, die, naar onze meening, het Belgisch Parlement met sympathie moet aanmoedigen. Het gaat er om de zorg voor de verbetering steeds inniger te verbinden met den plicht van bestraffing. Eerlijk gezegd, is die opvatting niet nieuw. Meer dan 2000 jaar vóór J.C. zegde de Chineesche filosoof Shun: «het doel van de straf is, zich ten slotte niet meer in de noodzakelijkheid te bevinden ze toe te passen». In de Middeleeuwen, leerde de H. Thomas van Aquino dat «de smarten van het tegenwoordige leven eerder dienen, om ons te verbeteren dan om ons te bestraffen». De hervorming van het strafwezen in de XVIIIe eeuw en de invloed van Beccaria en van Bentham hebben een reactie verwekt in den zin van de objectiviteit en hebben het begrip doen overheerschen van den misdadiger beschouwd als een theoretische entiteit en als een abstract wezen. Ons Wetboek van 1867 gaf die strekking gehoor en het is slechts sedert 1888, dat onze strafwetten, door Lejeune ontdooid, een steeds grootere plaats hebben ingeruimd aan de individualisatie van de straf, getuige waarvan vooral de wet van 1912 op de Kinderbescherming en deze van 1930 betreffende de abnormalen en de gewoonte-misdadigers. Die vooruitstrevende opvatting komt ook tot uiting in de

organisatie, onder de leiding van het Departement van Justitie en met de medewerking van de beschermingscomité's, van een voogdij na de strafvoltrekking met het doel den veroordeelde te beveiligen tegen de verleidingen en de maatschappij tegen de gevaren van de crisis die volgt op den terugkeer naar de vrijheid. Wij wonen thans zelfs een belangwekkende poging bij tot invoering, in België, van het stelsel van de «probation» in de plaats van de gevangenzetting. In zijn merkwaardige rede, uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Verbreking, op 5 September 1946, voorziet de heer Procureur-generaal Léon Cornil, dat de wetgever van morgen «den weg van den vooruitgang zal volgen, naar de toepassing, door de Rechters, van een strafrecht dat hoewel het zijn beugeland kenmerk behoudt, gericht is op de reclassering van de veroordeelden, op hun opvoeding of hun maatschappelijke wederaanpassing en op de verbetering van hun lichamelijken en psychischen toestand en dat hun de volledige vrijheid slechts zal terugschenden nadat zij zullen opgehouden hebben voor de maatschappij een bestendige bedreiging van herhaling te zijn». Dient er aan herinnerd, dat ons land zich steeds onderscheiden heeft op de voorposten van den vooruitgang inzake strafrecht en strafftoepassing en dat namen als Villain XIV, Ducpétiaux, Lejeune, Adolphe Prins met eere mogen gerekend worden onder de hervormers die bijgedragen hebben tot de volmaking van de maatschappelijke verdediging tegen de misdadigheid.

Het is in dien geest, dat uw Commissie voor de Justitie het voorstel eenstemmig heeft goedgekeurd en u de aanneming er van voorstelt.

De Verslaggever,
H. Carton de Wiart.

De Voorzitter,
L. Joris.

(1) Samenstelling van de Commissie voor de Justitie: de heeren Joris, voorzitter; Carton de Wiart, Charlotiaux, Charpentier, De Riemaecker-Legot (Mevr.), du Bus de Warnaffe, Héger, Lambotte, Maes, Oblin, Philippart. — Bohy, Collard, Craeybeeck, Gruselin, Hossev, Somerhausen, Soudan, Vranckx. — Demany, Jacquemotte. — Janssens (Charles). Zie: 227: Wetsontwerp.

TIJDSCHRIFTEN

RECHTSPRAAK OMTRENT WERK- EN DIENST-VERHURING. — Jaar XVII. — Aflevering V en VI. — In Memoriam: Henri Pauwels (1890-1946). En Memoriam: Joseph Van Tuyn (1872-1945). — Rechtspraak.

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — 1946. — Afl. 43. — 14 December 1946. — Mr E. Brongersma, Driemaal Bedrijfsrechtspraak (1). — T.C.A. Bölgier en J. A. Verhorst, Vergoeding van oorlogsschade (II, slot). — Opmerkingen en Mededeelingen: «Het Genootschap» in 1944-45. — Th. J. Van der Heijden, Rechtsverkrachting. — Prijsvraag Vereniging «Handelsrecht». — Mr L. J. M. Reynders, Procedur's tegen het Beheersinstituut. — Rechtspraak van de Week. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Berichten.

WEEKBLAD VOOR PRIVAATRECHT, NOTARIS-AMBT EN REGISTRATIE. — Dr A. R. De Bruijn, De Gemeenschapsclausule (I). — Prof. Dr P.J.A. Adriani, Toepassing der nieuwe belastingen. — Tijdschriften. — Rechtsvraag. — Berichten en mededeelingen. — Broederschap der Candidaat-Notarissen. — Benoemingen, Overlijden, enz.

JOURNAL DES TRIBUNAUX. — Nr 3706. — 15 December 1946. — Theo Collignon, Le statut des Cantons de l'Est pendant la guerre. — Commentaires législatifs. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.